

PUVA!

Tiedottavaa materiaalia YouTubeen puhevammaisuudesta, AAC-menetelmistä sekä puhevammaisten tulkin työkuvasta

Nella Metsäranta, Jenny Rakkola &
Iira Timonen-Heinilä
Opinnäytetyö, kevät 2018
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Metsäranta, Nella; Rakkola, Jenny & Timonen-Heinilä Iira. PUVA! – Tiedottavaa materiaalia YouTubeen puhevammaisuudesta, AAC-menetelmistä sekä puhevammaisten tulkin työnkuvasta. Kevät 2018, 41 s., 5 liitettä. Diakonia ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tiedottaa ihmisiä siitä, mitä puhevammaisten tulkin työ pitää sisällään, mitä puhevammaisuus tarkoittaa ja mitä tarkoittavat puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät eli AAC- menetelmät. Tarkoituksena oli tuottaa materiaalia laajasti niin, että ihminen löytää tietoa yhdestä paikasta, eikä hänen tarvitse kerätä tietoa useasta eri lähteestä.

Opinnäytetyö koostuu tuotteista, eli videoista ja kirjallisesta osasta. Kirjallinen osa sisältää opinnäytetyön tietoperustan, työvaiheiden kuvauksen sekä valmiiden tuotteiden kirjallisen erittelyn ja esittelyn.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi PUVA!-niminen YouTube-kanava, jossa on 13 videota. Suurin osa videoista on yleisinformatiivisia, niillä kerrotaan yleisellä tasolla puhevammaisuudesta, puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä ja puhevammaisten tulkin työnkuvasta. Neljällä videolla on mukana puhevammaiset henkilöt, jotka kertovat omalla kommunikaatiotavallaan itsestään.

Huhtikuussa 2018 videot olivat saaneet yli 1000 katselukertaa ja niitä oli katsottu yli 500 minuutin edestä. Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet saavutettiin, sillä tarkoituksena oli tavoittaa mahdollisimman monia ihmisiä. Muutkin tavoitteet onnistuivat, sillä videoista tuli informatiivisia, etukäteen sovitun mittaisia ja nyt tieto löytyy tarvittaessa yhdeltä sivustolta.

Asiasanat: puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, puhevammaiset, puhevammaisten tulkit, tiedotus, YouTube

ABSTRACT

Metsäranta, Nella; Rakkola, Jenny & Timonen-Heinilä, Iira. PUVA! – Informative material to YouTube about speech impairments, AAC-methods and AAC-interpreter's work description. 41 p., 5 appendices. Language: Finnish. Spring 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter.

The objective of this thesis was to increase people's knowledge about speech-impaired people, augmentative and alternative communication methods and what an interpreter for the speech-impaired does. The YouTube channel was created so that the material could be found in one place.

The thesis consists of videos and a written part. The written part provides a basis for the thesis, a description of the work stages and a more precise introduction of the videos in text form.

The final outcome of this thesis was a YouTube channel named PUVA!, which includes 13 videos. Most of the videos are introduction videos about speech-impairments, augmentative and alternative communication methods and the work description of an interpreter for the speech-impaired. Four speech-impaired people are included in the videos where they tell who they are with their own communication method.

As of April 2018, the channel had more than 1000 views and the total viewing time was over 500 minutes. The aims set for this thesis were accomplished because the purpose was to reach as many people as possible. Other aims were accomplished as well, because the videos came out informative, right length and now the information can be found in one place.

Key words: augmentative and alternative communication, information, interpreters for the speech-impaired, speech-impaired people, YouTube

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusohjelma: Viittomakieli ja tulkkaus

Tekijät: Nella Metsäranta, Jenny Rakkola & Iira Timonen-Heinilä

Opinnäytetyön nimi: PUVA! – Tiedottavaa materiaalia YouTubeen puhevammaisuudesta, AAC-menetelmistä sekä puhevammaisten tulkin työnkuvasta.

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 41

Liitteiden määrä: 5

Opinnäytetyömme tavoitteena

oli tiedottaa puhevammaisten tulkin työnkuvasta,
puhevammaisuudesta

sekä puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä.

Olemme usein törmänneet tilanteisiin,
joissa ihminen ei tiedä näistä aiheista mitään.

Tarkoituksena oli lisätä

ihmisten tietoisuutta.

Tämän takia,

perustimme YouTube-kanavan.

Kanavan nimi on PUVA!.

PUVA! -kanavalta löytyy

13 erilaista videota.

Videoissa on tietoa

puhevammaisuudesta,

puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä

ja puhevammaisten tulkin työstä.

Neljässä videossa on mukana
puhevammaisia henkilöitä,
jotka kertovat itsestään
omalla kommunikointimenetelmällä.

Huhtikuussa 2018 videoita on katsottu
1000 kertaa ja yli 500 minuuttia.
Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin.
Tarkoituksena oli tavoittaa monia ihmisiä.
Videot sisältävät paljon tietoa,
videot ovat aikaisemmin sovitun mittaisia ja
tieto löytyy yhdeltä sivustolta.

Asiasanat: puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, puhevammaiset, puhe-
vammaisten tulkit, tiedotus, YouTube

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 PUHEVAMMAISUUS	9
2.1 Puhevammaisuudesta yleisesti	9
2.2 Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot	9
2.3 Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta	10
3 PUHETTA TUKEVAT JA KORVAAVAT KOMMUNIKAATIOMENETELMÄT	12
3.1 Yleisesti kommunikoinnista	12
3.2 Ei-avusteinen kommunikointi	13
3.3 Avusteinen kommunikointi	14
3.4 Kommunikoinnin tekniset apuvälineet	14
3.5 Selkokieli ja selkopuhe	15
4 PUHEVAMMAISTEN TULKKI	17
4.1 Puhevammaisten tulkin työnkuva	17
4.2 Puhevammaisten tulkin ammattietiikka	18
4.3 Puhevammaisten tulkin koulutus	19
4.4 Puhevammaisten tulkin ja avustajan erot	19
5 TIEDOTUS	21
5.1 Yhteiskunnallinen viestintä	21
5.2 Tiedottamisella vaikuttaminen	21
6 VIDEOYHTEISÖ YOUTUBE	22
6.1 Videoyhteisö YouTube	22
6.2 Sosiaalinen media vaikuttamisen välineenä	22
7 TIEDOTTAVAN MATERIAALIN VALMISTAMINEN	23
7.1 Prosessin aloitus, videoiden suunnittelu ja käsikirjoitus	23

7.2 Videoiden kuvaus ja editointi	23
7.3 Valmiit videot	24
8 POHDINTA	26
LÄHTEET	27
LIITTEET	31
LIITE 1: Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet	31
LIITE 2: Esimerkki Bliss-kielisestä lauseesta	32
LIITE 3: Videoiden käsikirjoitukset	33
LIITE 4: Kanavan ulkoasu	40
LIITE 5: Kuvauslupa	41

1 JOHDANTO

Teimme toiminnallisen opinnäytetyön, jonka lopputuloksena syntyi YouTube-kanava, jolle tuotimme informatiivisia videoita puhevammaisuudesta, AAC-menetelmistä eli puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä sekä puhevammaisten tulkin työnkuvasta. Neljässä videossa on mukana puhevammaiset henkilöt, jotka kertovat itsestään omalla kommunikaatiomenetelmällään. Puhevammaisuudesta ja puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä teimme tiedotusta yleisemmällä tasolla, jotta ihmiset, jotka eivät ole aiheista kuulleetkaan, saisivat yleisinformaatiota. Halusimme tehdä videoita, jotka ovat rentoja ja nykyaikaisia, mutta kuitenkin asiallisia ja informatiivisia. Kanavalta löytyy 13 videota, joiden pituudet vaihtelevat hieman alle minuutista noin kolmeen minuuttiin.

Teimme opinnäytetyömme tästä aiheesta, sillä olemme useasti olleet tilanteessa, joissa keskustelukumppani ei ole koskaan kuullutkaan puhevammaisista tai puhevammaisten tulkkauksesta. Näin ollen, omiin kokemuksiimme pohjautuen, halusimme tiedottaa ihmisiä edellä mainituista asioista. Tavoitteenamme on saavuttaa mahdollisimman laaja yleisö ja toivomme, että varsinkin ihmiset, jotka eivät liity alamme sidosryhmiin, löytäisivät kanavamme sisällön. Tarkoituksena oli myös tuottaa materiaalia laajasti niin, että ihminen löytää tietoa yhdestä paikasta, eikä hänen tarvitse kerätä tietoa useasta eri lähteestä.

Puhevammaisten tulkkausten ala on vielä nuori, sillä ensimmäiset AMK-tulkit valmistuivat vasta keväällä vuonna 2014. Koska ala on vielä niin tuore, meillä on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteen ja saada ihmisiä tietoisiksi puhevammaisuuteen liittyvistä asioista.

Opinnäytetyön aikana syntyneet videot löytyvät PUVA!-nimisen kanavan alta YouTubesta tai esimerkiksi hakusanoilla "Tervetuloa PUVA!", sekä osoitteesta bit.ly/PUVAtulkit. Suurena toiveenamme olisi, että yhä useampi ihminen tietäisi, mitä puhevammaisten tulkki tekee, mitä tarkoittavat puhetta tukevat ja korvaa-

vat kommunikaatiomenetelmät eli AAC- menetelmät ja mitä puhevammaisuus pitää sisällään.

2 PUHEVAMMAISUUS

2.1 Puhevammaisuudesta yleisesti

Puhevammainen ihminen on kuuleva henkilö, jonka on vaikea tulla toimeen arkipäiväisissä tilanteissa puheen avulla, koska hänen on vaikea ymmärtää ja/tai tuottaa puhetta (Kehitysvammaliitto. Puhevammaisuus 2016). Puhevammaisen ihmisen voi olla vaikea ilmaista itseään ja ajatuksiaan, eivätkä muut ihmiset välttämättä ymmärrä häntä (Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa 2011, 93). Puhevammaan voi usein liittyä myös lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksia, tai puhekyky voi puuttua kokonaan. Puhevammaisen ihmisen kanssa keskustelutilanteissa on hyvä osata odottaa, koska kommunikointi voi olla hidasta, jos käytössä on esimerkiksi jokin kommunikoinnin apuväline. (Huuhtanen 2005, 19.)

Suomessa puhevammaisia ihmisiä on arviolta 65 000 ja heistä noin 30 000 tarvitsee jotakin puhetta korvaavia apuvälineitä (Kehitysvammaliitto. Puhevammaisuus 2016). Selkokielistäminen auttaa monen puhevammaisen ihmisen arkea, koska se on yleiskieltä yksinkertaisempaa kieltä. Noin 500 000 ihmistä hyötyy selkokielestä päivittäin. (Studio55.fi. Hyvinvointi 2013.) Vuodesta 2007 puhevammainen ihminen on saanut vähintään 180 tuntia tulkkauspalvelua vuodessa sekä opiskelutulkausta siinä laajuudessa kuin opiskelu sitä vaatii. Puhevammainen ihminen on oikeutettu tulkkauspalveluun, jos hän hyötyy siitä sekä jos hän pystyy ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla. (Huuhtanen 2011, 93.)

2.2 Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot

Vaikeat kielelliset häiriöt ja puhevamma voivat olla ihmisellä jo heti synnyttyä tai ne voivat kehittyä vasta myöhemmällä iällä. Puheen tuottamista ja ymmärtämistä sekä kielen kehitystä vaikeuttavat erilaiset sairaudet ja vammat, kuten kehi-

tysvamma, autismin kirjon häiriöt, kielellinen erityisvaikeus, CP-vamma, valikoiva puhumattomuus, dysartria, erilaiset neurologiset sairaudet ja häiriöt, ALS- ja MS-tauti, aivovamman tai aivohalvauksen aiheuttama afasia tai aivoverenkierron häiriöt. (Hakkarainen & Noronen 2017, 6.) Myöhemmällä iällä saatu puhevamma tarkoittaa puhekyvyn ja/tai kielellisten taitojen menettämistä, mutta eleet ja ilmeet jäävät vuorovaikutustilanteisiin. Myöhemmällä iällä puhekyvyn menettäminen ja kielelliset vaikeudet voivat johtua onnettomuudesta, jossa päähän kohdistuu kova isku, aivokudosta ja keskushermostoa tuhoavasta sairaudesta tai vammasta. Näitä sairauksia ovat aivoverenkierron häiriöön liittyvä afasia, keskushermoston sairaudet sekä etenevät muistisairaudet. (Papunet. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot 2017.) Lääkitys ja ihmisen viireystila voivat joissakin tilanteissa vaikeuttaa puheen tuottoa. Myös kuolan erityyksen häiriintyminen, suun kuivuminen tai suun jäykkyys voivat vaikuttaa puheen tuotantoon. (Veera Ahola, henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2018.)

2.3 Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta

Laissa vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (L 133/2010) sanotaan, että lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Laissa tulkkauksella tarkoitetaan viittomakielellä tai jollakin kommunikaatiota selventävällä menetelmällä tapahtuvaa viestin välittämistä; viestin välittäminen voi tapahtua kahden kielen välisenä tai kielen sisäisenä, kun käytetään jotakin kommunikaatiota täydentävää tai selventävää menetelmää. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluun on oikeus Suomessa asuvalla henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta. Tulkkausta voi käyttää esimerkiksi opiskeluun, työssä käymiseen, asiointiin tai harrastuksiin ja virkistykseen. Tulkkauspalvelun edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja että hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointimenetelmä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tulkkauspalvelu 2015.) Tulkkauspalvelua voi hakea puhevammaisen henkilö tai hänen edustajansa Kelasta (Huuhtanen 2011, 95). Vammaisten

henkilöiden tulkkauspalvelun järjestämisestä vastaa Kela (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Tulkkauspalvelu 2015.)

Puhevammaisen henkilö tulkkauspalvelun käyttäjänä on sellainen kuuleva henkilö, joka ei kykene asioimaan, vastaanottamaan tietoa tai viestimään ajatuksiinsa puhutun tai kirjoitetun kielen avulla. Tulkkauspalvelua järjestettäessä pitää ottaa huomioon yksilölliset ratkaisut kunkin asiakkaan kohdalla, sillä puheen ja kielen häiriöt sekä toimivat kommunikointimenetelmät ovat hyvin erilaisia henkilöistä riippuen. (Huuhtanen 2011, 93–94.)

Tulkin voi tilata Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksesta soittamalla, tekstiviestillä, sähköpostilla, kirjeellä tai etäpalvelussa. Jos puhevammaisen henkilö ei itse pysty tilaamaan tulkkia, voi hän valtakirjalla valtuuttaa esimerkiksi avustajan, työnantajan, tulkin tai kotipalveluhenkilön hoitamaan tulkkityöt. Valtuus tilaukseen pitää tehdä etukäteen. (Kela. Vammaisten tulkkauspalvelu. Näin tilaat tulkin 2018.) Tulkin voi erillisellä hakemuksella tilata myös ulkomaanmatkalle, kunhan henkilölle on myönnetty oikeus vammaisen henkilön tulkkauspalveluun. (Kela. Vammaisten tulkkauspalvelu. Näin haet vammaisten tulkkauspalvelua ulkomaanmatkalle 2018.)

3 PUHETTA TUKEVAT JA KORVAAVAT KOMMUNIKAATIOMENETELMÄT

3.1 Yleisesti kommunikoinnista

Kommunikointi ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa oleminen on yksi ihmisen perustarpeista. Ihmisten välisessä kanssakäymisessä kommunikointi kehittyy. Lapsen kommunikoinnille ja kielen kehitykselle luodaan perusta heti syntymästä lähtien, jolloin lapselle kertyy kokemuksia lapsen ja vanhemman välisestä sekä ympäristössä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. (Papunet. Vuorovaikutus ja kommunikointi 2017).

Kommunikointi tarkoittaa esimerkiksi ajatusten, tunteiden, aikeiden, odotusten, mielipiteiden, havaintojen ja kokemusten välittämistä ihmisten kesken. Kommunikointi perustuu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja vuorovaikutus tapahtuu yhteisen kielen avulla. Yhteisenä kielenä toimii yleensä puhe, mutta jos puhe ei ole vaihtoehto, voi se olla myös jokin puhetta tukeva tai korvaava keino, kuten viittomat, kuvat, esineet tai blisskieli, josta löytyy esimerkkilause liitteestä 2. Suurin osa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja viestinnästä tapahtuu aina sanattomasti. Yleensä tunnetilat välittyvät pääasiallisesti hengityksen rytmien, kehon asentojen, eleiden ja ilmeiden kautta. (Papunet. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät? 2017.)

Lapsen kielen oppimisen kannalta tärkeitä ovat lapsen ja aikuisen yhteiset tilanteet, joissa molempien keskittyminen on samassa asiassa. Tällaisessa tilanteessa, kun aikuinen huomaa lapsen kiinnostuvan esimerkiksi esineestä, ihmisestä tai jostain toiminnasta, aikuinen tyypillisesti nimeää ne. Tällä tavalla lapsi oppii, että sanoilla voidaan viitata erilaisiin asioihin ja että eri ihmisillä on sanoilla sama merkitys. Aluksi, kun lapsen oma kielivarasto kehittyy, sanojen merkitykset voivat olla toisinaan erilaisia kuin aikuisilla. Tämä johtuu siitä, että lapsen sanavarasto ja muu kielenkäyttö on vielä suppeaa sekä siitä, että lapsi jäsentää ympäröivän maailman eri tavalla kuin aikuiset. (Papunet. Vuorovaikutus ja

kommunikointi 2017.) Lapsen käyttämien sanojen rajat voivat olla laajemmat tai suppeammat, tai lapsi voi aikuisten mielestä käyttää kokonaan "väärä" sanoja. Kun kielen käytön kokemus lisääntyy, sanojen merkitykset vähitellen tarkentuvat ja alkavat yhä enemmän vastata aikuisten käyttämän kielen merkityksiä. (Papunet. Vuorovaikutus ja kommunikointi 2017.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n julkaisemassa Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisessä luokituksessa (ICF) kommunikointi on määritelty seuraavasti: "Kommunikointi on kielellä, merkeillä tai symboleilla viestimistä mukaan lukien viestien ymmärtäminen ja tuottaminen, keskustelun jatkaminen sekä kommunikointilaitteiden ja -tekniikoiden käyttäminen." (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikointi 2016.)

Yhdistyneiden kansakuntien vammaissopimuksen 21. artiklan (A 27/2016) mukaan vammaisten henkilöiden oikeuteen käyttää sanan- ja mielipiteenvapautta sisältyy oikeus käyttää virallisessa vuorovaikutuksessaan viittomakieliä, pistekirjoitusta, puhetta tukevaa ja korvaavaa viestintää sekä kaikkia muita valitsemiin saavutettavia viestintäkeinoja, -tapoja ja -muotoja.

3.2 Ei-avusteinen kommunikointi

Termiä ei-avusteinen kommunikointi käytetään silloin, kun kommunikoiva ihminen muodostaa kielelliset ilmaukset itse, eli viesti ilmaistaan keholla tai puheella ilman apuvälineitä. Tämä tarkoittaa pääasiassa viittomia ja eleitä, mutta myös esimerkiksi sormiaakkosviestintää. Ei-avusteista kommunikointia on myös se, kun ihminen ilmaisee silmänräpäytyksellä "kyllä" ja "ei". Sama koskee esimerkiksi esineen osoittamista, sillä osoittaminen on tällöin suoraa kommunikointia. (Tetzchner & Martinsen 1999, 21.) Puhevammaisen ihminen voi jo tietyllä äännteellä tarkoittaa jotakin tiettyä asiaa, esimerkiksi tekemistä, paikkaa, henkilöä tai olotilaa ja koska puhevammaisten tulkki on saanut aikaisemmin perehdytyksen asiakkaaseen, hän osaa parhaimmassa tilanteessa tulkata jo pienimmänkin äänteen. (Veera Ahola, henkilökohtainen tiedonanto 12.3.2018.)

3.3 Avusteinen kommunikointi

Avusteisesta kommunikoinnista puhutaan silloin, kun kielellinen ilmaus on fyysisesti olemassa käyttäjästä erillään. Tällöin kommunikointiin kuuluvat apuvälineet, esimerkiksi osoitustaulut, kommunikointikansiot, katsekehikot, puhelaitteet, tietokoneet ja muut apuvälineet, joita on mahdollista käyttää kommunikointiin. Graafisten merkkien tai kuvien osoittaminen on myös avusteista kommunikointia, sillä merkki tai kuva on kommunikoiva ilmaus. (Tetzchner & Martinsen 1999, 21.) Avusteisen puhetta tukevan ja korvaavan kommunikointikeinon valinta ja käyttö ei sulje pois luonnollisia kommunikointikeinoja vaan kaikkia keinoja pyritään hyödyntämään. Tällaisia kommunikointikeinoja ovat esimerkiksi katsekontakti, katse, kehon asennot, ilmeet, eleet ja äännähdykset. (Huuhtanen 2005, 14.)

3.4 Kommunikoinnin tekniset apuvälineet

Eri tilanteisiin tarvitaan erilaisia kommunikointikeinoja ja -välineitä. Erityisesti avusteisessa kommunikoinnissa käytetään usein myös teknisiä apuvälineitä. Ennen apuvälineen valintaa suoritetaan yksilöllinen arviointi. Arviointiin osallistuvat asiakas, asiakkaan lähipiiri ja keskeiset kommunikointikumppanit, asiantuntijat, esimerkiksi puheterapeutti, fysioterapeutti ja joissakin tapauksissa atk-alan asiantuntija. Kommunikoinnin apuvälineen soveltuvuuteen vaikuttavat apuvälineen käyttäjän toimintakyky, kielelliset taidot, kommunikointitarpeet ja käyttäjän kommunikointiympäristö sekä apuvälineen ominaisuudet. Kommunikoinnin apuvälineen avulla käyttäjän haluamat viestit välitetään. Viestit koostuvat ilmauksista ja sanastosta, joita henkilö kommunikoidessaan tarvitsee. Näitä voidaan esittää kuvilla, bliss-symboleilla, kirjaimilla, sanoilla tai lauseilla. Väline viestin kertomiseen voi olla kommunikointitaulu tai -kansio tai kommunikointilaitte, kuten älypuhelin, tabletti, tietokone tai puhelaite. (Kehitysvammaliitto. Tietotekniikka ja kommunikaatiokeskus. Opas kommunikoinnin apuvälinepalveluihin. 2013.)

Kommunikointitaulu tai -kansio ovat manuaalisia apuvälineitä, kun taas kommunikointilaitteet ovat teknisiä apuvälineitä. Kommunikointilaitteesta käytetään puhekielessä erilaisia yleisnimityksiä, esimerkiksi kommunikaattori, puhekone tai puhelaite. Kommunikointilaitteessa voi olla näppäimet, viestipainikkeita tai ruutuja, joita painamalla kommunikointilaitte tulostaa viestit joko laitteen näytölle ja/tai digitaalisena tai synteettisenä puheena. Digitaalinen puhe tarkoittaa, että laitteelle on äänitetty ihmisen puhetta, ja synteettinen puhe käsittää joukon sääntöjä, jotka muuttavat kirjainsarjat puheeksi. Kommunikointilaitteet soveltuvat kaikkiin tilanteisiin, mutta erityisesti niitä käytetään sellaisissa tilanteissa, joissa käyttäjä haluaa saada oman viestinsä konkreettisesti kuulumaan ilman toisen ihmisen tarjoamaa tulkkausta. Kommunikointilaitteet soveltuvat lähes kaikkien puhevammaisten ihmisten käyttöön riippumatta henkilön iästä, kognitiivisesta tai motorisesta tasosta. Kommunikointilaitteen käyttö voi olla pysyvää ja jatkuvaa tai tilapäistä ja satunnaista. (Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhatosen vaihteessa 2005, 96-97.; Papunet. Kommunikointilaitteet 2015.) Sen lisäksi että henkilökohtaisia tietokoneita voidaan käyttää kommunikoinnin apuvälineenä, ne voidaan ohjelmoida ympäristön hallinnan välineiksi. Vaikeasti liikuntavammaiset ihmiset voivat niiden avulla esimerkiksi avata ja sulkea oven, radion, television ja lämmityksen, sytyttää ja sammuttaa valon ja kääntää kirjan sivuja. (Tetzchner & Martinsen 1991, 54.) Teknisten laitteiden käyttö aloitetaan usein välineistä, jotka helpottavat syy-seuraussuhteiden oivaltamista, ja niiden käyttö voi kehittyä todella monimuotoiseksi. (Kehitysvammaliitto, Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa, 2011, 85.)

3.5 Selkokieli ja selkopuhe

Selkokieli on yleiskieleen verrattuna sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan luettavampaa ja ymmärrettävämpää kieltä. Selkokieli on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Kirjoitettuun selkokieleeseen liittyy olennaisena osana selkeä ulkoasu. (Selkokeskus. Selkokieli. Määritelmä 2018.) Selkopuhetta saatetaan tarvita puhevammaisen henkilön kanssa, jos

hänen kieli- tai kommunikointitaidoissaan on puutteita. Selkopuheen avulla puhevammaisen henkilö voi päästä paremmin osalliseksi keskusteluun ja selkokielistämisestä saattaa olla hyötyä myös ymmärtämisen kannalta. (Kartio 2009, 5.) Selkokielisessä vuorovaikutuksessa viestijä, joka on osaavampi, muokkaa puhettaan niin, että se vastaa paremmin puhekumppanin taitoja ja tarpeita. Puhetta voi yrittää muokata niin rakenteeltaan, sisällöltään kuin sanastoltaankin, ja tarvittaessa tukena voi käyttää myös muita puhetta tukevia kommunikaatiokeinoja, kuten piirtämistä, kuvia tai viittomista. Selkokielisen vuorovaikutuksen tavoitteena on helpottaa ymmärtämistä molemmin puolin, ja selkokielinen vuorovaikutus on usein myös puhevammaisten tulkin työkalu, jos asiakkaalla on ymmärtämisvaikeuksia. (Kartio 2009, 7.) Tulkki voi selkokielistää asiakkaalle ympäristön viestejä tai kirjallista tekstiä.

4 PUHEVAMMAISTEN TULKKI

4.1 Puhevammaisten tulkin työnkuva

Tulkki tulkkaa puhevammaisen henkilön ilmaisut puhekielelle ja mukauttaa keskustelukumppanin ilmaisut niin, että puhevammaisen henkilö ymmärtää, mitä hänelle puhutaan. Tulkki käyttää apuna esimerkiksi tukiviittomia ja selkokieltä. (Papunet. Tulkkauspalvelu 2017.) Tulkki toimii puhevammaisten asiakkaiden tulkkina erilaisissa viestintätilanteissa ja tulkkaa opiskelu,- asiointi-, työelämä- ja vapaa-ajan tilanteissa (Diak. Hakeminen. Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus). Puhevammaisen henkilö voi tuottaa erilaisia viestejä yksittäisillä äänneillä, ilmeillä, eleillä, sanoilla, aakkostaululla, piirtämällä, sana- ja lauselistoilla, viittomilla, sormiaakkosilla tai osoittamalla kuvia ja esineitä. Tulkki tulkitsee puhevammaisen henkilön viestin ja toistaa sen puheena. Joskus tulkin täytyy selvittää keskustelukumppanin viestit puhevammaiselle henkilölle käyttäen selkokieltä tai muuta kommunikointikeinoja. (Papunet. Tulkkauspalvelun sisältö on yksilöllinen 2017.) Onnistunut tulkkaus edellyttää sitä, että puhevammaisten tulkki on tutustunut asiakkaan elämänpiiriin ja asiakas ja tulkki ovat tavanneet useita kertoja (Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa 2011, 96). Tulkkauksen lisäksi tulkin pitää osata kertoa puhevammaan liittyvistä sairauksista (Lammintalo 2017). Puhevammaisten tulkin työstä on tärkeää tiedottaa ihmisiä, koska puhevammaisten asiakkaiden ympäristö kokee usein pärjäävänsä ilman tulkkia (Papunet. Tulkkauspalvelu 2017).

Puhevammaisten tulkin työnkuvaa ohjaavat ammattieettiset säännöt, joita tulkin tulee noudattaa työssään. Puhevammaisten tulkki toimii viestinvälittäjänä eikä toimi avustajana tai hoida asiakkaan muita asioita. Tulkin rooli muodostuu eri osista, kuten ammattitaidosta, luotettavuudesta, salassapitovelvollisuudesta, ihmisläheisyydestä ja taidosta mukauttaa näitä asioita tilanteen vaativalla tavalla. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet 2018.) Nämä edellä mainitut asiat ohjaavat jokaista tulkkia, mutta tulkin rooli

muodostuu myös henkilökohtaisesti kokemuksien myötä (Hietala & Lappalainen 2017, 13, 30). Puhevammaisten tulkki voi tarjota erilaisia tulkkauspalveluja, kuten epäselvän puheen selventämistä, puheen tulkkaamista kirjoitetuksi viestiksi, kirjoitetun viestin tulkkaamista puheeksi, bliss-kielisten viestien tulkkaamista, ilmeiden, eleiden ja kehonkielen tulkintaa, erilaisten graafisten merkkien tulkkaamista kuten PCS- tai Pikto-kuvilla ja viittomien käyttöä puheen tukena. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Terveystieteiden tutkimuskeskus. Tulkkaus puhevammaisille 2016.)

4.2 Puhevammaisten tulkin ammattietiikka

Puhevammaisten tulkillla on eettiset ohjeet, joita pitää noudattaa. Tulkillla on salassapitovelvollisuus, eikä tulkki saa käyttää väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta asiaa. Tulkin täytyy jatkuvasti kehittää ammattitaitoaan. Jos tulkki on esteellinen tai hänellä ei ole riittävää pätevyyttä tulkkaustilanteeseen, hän ei ota vastaan toimeksiantoa. Tulkki valmistautuu aina tulevaan tulkkaukseen huolellisesti ja tarpeeksi ajoissa. Tulkki tulkkaa kaiken eikä jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta, hän on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna mielipiteidensä vaikuttaa tulkkaukseen. Tulkki ei toimi avustajana eikä ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä, ja hän käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla. Tulkin pitää ilmoittaa asioista, jotka voivat vaikeuttaa tulkkausta tulkkaustilanteessa, eikä hän toimi ammattikuntaansa vastaan esimerkiksi rikkomalla eettisiä ohjeita. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet 2017.) Tulkkia sitoo työssään vaitiolovelvollisuus, ja tulkin täytyy ansaita asiakkaan luottamus joka kerta erikseen (Yle Uutiset, Frilander 2015). Tulkki ei ota työtä vastaan viiden minuutin varoitusajalla, vaan asiakassuhde käynnistyy rauhallisesti. Puhevammaisen henkilön viestintään perehtyminen voi viedä jopa puolikin vuotta. (Yle Uutiset, Frilander 2015.)

4.3 Puhevammaisten tulkin koulutus

Puhevammaisten tulkin koulutuksen voi suorittaa joko ammattikorkeakoulututkintona tai erikoisammattitutkintona. Puhevammaisten tulkiksi voi opiskella esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa Turussa, ja Humanistisessa ammattikorkeakoulussa voi viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksen yhtenä suuntautumismuhtoehtona valita puhevammaisten tulkkauksen ja erilaisten kommunikaatiomenetelmien ohjauksen. Kokonaisuus on 30 opintopisteen suuruinen. (Humak. Kommunikaatiomenetelmien ohjaus ja puhevammaisten tulkkaus 2017.) Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon voi suorittaa esimerkiksi ammattiopistoissa sekä sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa (Vernerin. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto 2015).

Diakonia-ammattikorkeakoulun koulutuksessa opiskelija saa vahvan kommunikaatiotaidon sekä osaamisen tulkkina asiakastyössä. Koulutuksesta valmistuvan puhevammaisten tulkin työkielenä ovat puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät. Koulutuksesta valmistunut voi työskennellä palveluntuottajien palveluksessa ja yrittäjänä sekä erilaisissa ohjaus- ja asiantuntijatehtävissä. Opintojen laajuus on 240 opintopistettä, eli opiskelun kesto on 4 vuotta. (Diak. Hakeminen. Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus.)

Puhevammaisten tulkin koulutuksen voi suorittaa myös näyttötutkintona. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto koostuu kolmesta pakollisesta osasta, jotka ovat tulkkauspalvelujärjestelmässä toimiminen, tulkkaus ja kommunikointihäiriöiden tuntemus sekä tulkkaus ja kommunikoinnin apuvälineiden käyttö. (Opetushallitus. Näyttötutkintojen perusteet. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto 2010.)

4.4 Puhevammaisten tulkin ja avustajan erot

Puhevammaisten tulkin työtä ohjaavat ammattieettiset säännöt, joita tulkin tulee noudattaa työssään (Hietala & Lappalainen 12, 2017). Puhevammaisten tulkki

ei avusta asiakastaan eikä ole velvollinen hoitamaan asiakkaan muita asioita, koska tulkki toimii viestinvälittäjänä ja hoitaa vain tulkkaustehtäviä. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry 2017.) Henkilökohtainen avustaja toimii asiakkaan avustajana. Avustaja ei hoivaa tai hoida asiakasta vaan avustaa arjen eri tilanteissa, joihin asiakas ei itse pysty vamman tai sairauden vuoksi. (JHL. Työelämä. Ammattialat. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Henkilökohtainen avustaja. Avustajan työnkuva ja vastuut.)

Useasti nousee kysymys, missä kulkee tulkin ja avustajan raja. Joskus tilanne ei etene, jos tulkki ei auta asiakasta. Jos tulkki ja asiakas ovat lähdössä ulos, eikä asiakas saa itse takin vetoketjua kiinni, on tilanteen kannalta parempi, että tulkki avustaa ja laittaa asiakkaan vetoketjun kiinni, jotta tilanne etenisi. Näissä tilanteissa maalaisjärjen käyttö sekä tilanteen vaatimukset on hyvä huomioida. Tulkin ja avustajan välinen yhteistyö on tärkeää esimerkiksi vaativan asiakkaan kanssa. Kumpikin tietää, miten pitää toimia: tulkki tulkkaa ja avustaja auttaa asiakasta. Näin tilanteesta saadaan kaikki irti, ja se on asiakkaan etu. (Hietala & Lappalainen 30, 2017.)

5 TIEDOTUS

5.1 Yhteiskunnallinen viestintä

Viestintä on sanomien lähettämistä ja vastaanottamista. Viestinnän lopullinen tavoite on vaikuttaa, esimerkiksi lisätä tai vahvistaa vastaanottajan tietoja ja mielikuvia. (Ilvonen 2007, 11.) Yhteiskunnallisen viestinnän perusta on tiedottamisessa. Tiedottamisen perusta on yksisuuntaisessa viestinnässä, kun taas viestinnän perusta on kaksisuuntaisessa viestinnässä. (Högström 2002, 39.) Erilaisia viestintäkanavia on useita, mutta oleellisinta on valita kanava sen mukaan, miten se tavoittaa oikean kohderyhmän ja että valitun kanavan kautta viesti kulkeutuu ihmisille tarkoituksenmukaisesti. (Högström 2002, 11.)

5.2 Tiedottamisella vaikuttaminen

Tiedottamista pitää tehdä Liuhalan ym. (1983, 14) mukaan kolmesta perussyystä: tiedottaminen kannattaa ja se on tarpeellista sekä edullista. Yksilöllä on tarve ja oikeus saada tietoa, sekä se, että tiedon esteetön kulku on tausta sananvapaudelle. Viestintä voi olla kansalaisen toimintaa ja asennoitumista ohjaavaa, kannustavaa ja tiedottavaa toimintaa (Högström 2002, 43). Viestintä ja tiedottaminen edellyttävät perusteellista pohdintaa, mitä sillä halutaan saavuttaa. (Högström 2002, 14.) Tiedottamisen tehtäväksi on määritelty tiedon lisääminen sekä asenteisiin vaikuttaminen (Högström 2002, 29). Tiedon lisääminen on perinteinen viestintätehtävä, jota toteutetaan etupäässä tiedottamisen kautta. Asenteisiin ja toimintatapoihin vaikuttaminen on mutkikkaampi tapahtumasarja. Se edellyttää pitkäjänteisyyttä, suunnitelmallisuutta sekä tavoitteen selkeää määrittelemistä. (Högström 2002, 29–30.)

6 VIDEOYHTEISÖ YOUTUBE

6.1 Videoyhteisö YouTube

YouTube on internetissä toimiva videopalvelu, johon käyttäjä voi lisätä omia videoita sekä katsoa ja kommentoida muiden käyttäjien videoita. palvelun omistaa hakukone-yhtiö Google, ja se on perustettu vuonna 2005. YouTube on maailman suosituin suoratoistovideopalvelu, ja se on käytettävissä 25 eri kielellä. (Web-opas. Mikä on YouTube? 2011.)

6.2 Sosiaalinen media vaikuttamisen välineenä

Sosiaalinen media, johon myös YouTube lukeutuu, on viestinnän muoto, joka hyödyntää tietoverkkoja ja tietotekniikkaa. Sosiaalisessa mediassa käsitellään interaktiivisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä. Siellä luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita. Sosiaaliselle medialle tyypillisiä verkkopalveluita ovat esimerkiksi sisällönjakopalvelut, verkkoyhteisöpalvelut ja keskustelupalstat. Keskeisiä piirteitä ovat monien eri henkilöiden osallistuminen sisällöntuotantoon ja sen arviointiin, käyttäjien erilaiset ja moninaiset roolit sekä avoin ja nopea vuorovaikutteisuus. (Kansalaisyhteiskunta. Sosiaalinen media vaikuttamisen välineenä 2012.)

7 TIEDOTTAVAN MATERIAALIN VALMISTAMINEN

7.1 Prosessin aloitus, videoiden suunnittelu ja käsikirjoitus

Aloitimme opinnäytetyöprosessin keväällä 2017, jolloin otimme yhteyttä erilaisiin puhevammaisiin henkilöihin, jotka mahdollisesti olisivat kiinnostuneita esiintymään videoillamme. Saimmekin mukavasti vastauksia, ja valittujen henkilöiden kanssa sovittiin kuvausajoista. Teimme alustavan kirjallisen rungon videoista, jotka aioimme kuvata. Tähän runkoon sisältyi puhevammaisten henkilöiden kanssa kuvattavat videot, ja itse kuvaavamme aihevideot, joissa kerroimme teoriaa puhevammaisuudesta, erilaisista puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä sekä puhevammaisten tulkin työnkuvasta.

Alustavan kirjallisen rungon avulla päädyimme lopullisiin aiheisiin, ja valmistimme käsikirjoitukset käyttämällä internetlähteitä, sillä koimme, että saimme aiheistamme ajankohtaisimmat tiedot sitä kautta. Teimme myös käytännön toteutuksesta suunnitelman, johon listasimme muun muassa, missä kuvaus toteutetaan, mitä puemme päällemme ja mitä tarvikkeita tarvitsemme mukaan.

7.2 Videoiden kuvaus ja editointi

Kuvauksen toteutimme suurimmilta osin elokuussa 2017, mutta muutaman aihevideon jouduimme kuvaamaan uudestaan, sillä editointivaiheessa huomasimme ongelmia esimerkiksi videoiden äänenlaadun kanssa. Toisaalta tämä oli myös hyvä asia, sillä näin ollen saimme vaihtelua kuvaustustoihin, ja olimme entistä tyytyväisempiä lopputulokseen. Yhteistyö puhevammaisten henkilöiden kanssa sujui moitteettomasti, ja saimme heiltä tyytyväistä palautetta.

Editointivaiheessa oli kahdeksan aihevideota, jotka ovat aiheista puhevammaisuus, AAC-menetelmät yleisesti, epäselvä puhe, tukiviittomat ja sormiaakkoset,

kommunikointikansiot, kommunikointiohjelmat, muut puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät sekä puhevammaisten tulkin työnkuva. Puhevammaisten henkilöiden kanssa kuvattuja videoita oli neljä. Yksi henkilö käytti kommunikoidessaan epäselvää puhetta, toinen katseohjattavaa tietokonetta, kolmas epäselvää puhetta sekä kommunikointikansiota ja neljäs sormiaakkosia sekä tukiviittomia. Kuvasimme täydennykseksi myös kaksi demotilannetta, joissa ensimmäisessä käytimme kommunikointikansiota ja toisessa kommunikointiohjelmaa tablettitietokoneella sekä esittelyvideon kanavалlemme, jossa kerromme, keitä olemme, mitä kanava tulee pitämään sisällään, ja että toteutamme kanavan opinnäytetyönämme.

7.3 Valmiit videot

Valmiita videoita kanavалlemme syntyi yhteensä 13. Pituudeltaan ne vaihtelevat 20 sekunnista reiluun 3 minuuttiin, mikä istuu tavoitteisiimme, sillä alun perin olimme pohtineet, että videot olisivat maksimissaan neljän minuutin pituisia, jotta katsojalla on matalampi kynnyks ryhtyä katsomaan videota ja saada tarvittava informaatio nopeasti. Niillä videoilla, joilla on mukana puhevammaiset henkilöt, on myös tekstitykset. Olisimme halunneet tekstittää myös itse selostamamme esittelyvideot, mutta aikataulullisista syistä se ei ollut mahdollista, sillä tekstittäminen vei todella paljon aikaa.

Valmiilla kanavalla on myös kansikuva sekä profiilikuva, jotta ensivaikutelma ei olisi liian kliininen tai kylmä, vaan jo kanavan ulkoasu kutsuisi katsomaan. Kuva ulkoasusta löytyy liitteestä 4. Uusille tilaajille näkyy kiinnitettynä julkaisuna heti etusivulla yleinen esittelyvideo, jossa kerromme, mitä kanava tulee sisältämään, ja minkä takia kanava on perustettu.

Videoita on yhteensä 13, ja niiden otsikot ja aiheet ovat lueteltuina seuraavaksi. Videoiden kuvausten yhteydessä käytetyt käsikirjoitukset löytyvät liitteestä 3.

1. Tervetuloa PUVA! -kanavalle

Yleinen esittelyvideo, jolla kerromme, keitä olemme, mitä kanava tulee pitämään sisällään, ja että toteutamme kanavan opinnäytetyönämme.

2. Puhevammaisuus

Yleinen esittelyvideo puhevammaisuudesta.

3. AAC- menetelmät

Yleinen esittelyvideo AAC-menetelmistä.

4. Muita AAC-menetelmiä

Yleinen esittelyvideo muista puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä

5. Kommunikointikansio

Yleinen esittelyvideo kommunikointikansiosta, jonka alussa lavastettu tilanne kommunikointikansion käytöstä.

6. Tukiviittomat

Yleinen esittelyvideo tukiviittomista.

7. Kommunikointiohjelmat

Yleinen esittelyvideo kommunikointiohjelmista, jonka alussa lavastettu tilanne, jossa käytetään tablettitietokonetta ja GoTalk Now- sovellusta.

8. Epäselvä puhe

Yleinen esittelyvideo epäselvästä puheesta.

9. Puhevammaisten tulkin työnkuva

Yleinen esittelyvideo puhevammaisten tulkin työnkuvasta.

10. Tiina

Aito tilanne, jossa puhevammaisen henkilö kertoo itsestään ja käyttää kommunikoidessaan epäselvää puhetta ja kommunikointikansiota tulkin avulla.

11. Elina

Aito tilanne, jossa puhevammaisen henkilö kertoo itsestään ja käyttää kommunikoidessaan katseohjattavaa tietokonetta.

12. Marika

Aito tilanne, jossa puhevammaisen henkilö kertoo itsestään ja käyttää kommunikoidessaan viittomia ja sormiaakkosia.

13. Hannu Kontto

Aito tilanne, jossa puhevammaisen henkilö kertoo itsestään ja käyttää kommunikoidessaan epäselvää puhetta.

8 POHDINTA

Saavutimme opinnäytetyölle asettamamme tavoitteet eli saimme aikaan YouTube-kanavan, jolla on 13 informatiivista videota, jotka käsittelevät aiheita puhevammaisuus, AAC-menetelmät sekä puhevammaisten tulkin työnkuva. Olemme tyytyväisiä syntyneeseen lopputulokseen. Nyt tietoa puhevammaisuudesta löytyy yhdestä paikasta, se on helposti lähestyttävää ja saimme videoihin puhevammaisia ihmisiä kertomaan heidän elämästään omalla kommunikaatiomenetelmällään. Videoista tuli tavoitteidemme mukaisia, eli rentoja ja nykyaikaisia, mutta videoilla on kuitenkin vankka tietoperusta ja ne ovat informatiivisia.

Käytimme videoissa internetlähteitä, koska oli vaikea löytää ajankohtaista tietoa kirjoista. Halusimme videoiden olevan luotettavia ja nykyaikaisia ja siksi koimme internetlähteet paremmaksi vaihtoehdoksi. Videoiden kuvaus ja editointi onnistui hyvin siihen nähden, että toteutimme kaikkien videoiden kuvaukset itse, ja opettelimme editointia samalla opinnäytetyöprosessin aikana. Videoista tuli myös sopivan pituisia, sillä olimme pohtineet, että videot olisivat maksimissaan neljän minuutin pituisia.

Olemme mainostaneet YouTube-kanavaamme omissa sosiaalisen median kanavissamme, kuten Facebookissa ja Instagramissa, jotta saisimme mahdollisimman paljon uusia ihmisiä katsomaan videoitaamme. Sosiaalisen median avulla olemme tavoittaneet paljon aiheesta tietämättömiä sekä aiheesta tietäviä ihmisiä. Huhtikuussa 2018 kanavallamme on yli 20 tilaajaa sekä yli 1000 näyttökertaa, minkä lisäksi videoita on katseltu yli 500 minuutin ajan. Toivomme, että kanava tavoittaa vieläkin enemmän ihmisiä tulevaisuudessa ja he hyötyisivät kanavamme sisällöstä.

LÄHTEET

- A 27/2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavilla
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2#idp451168544
- Diak. Hakeminen. Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus. Saatavilla 28.3.2018
<https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/tulkki-viittomakieli-tulkkaus/>
- Hakkarainen, J. & Noronen, J. (2017). *Puhevammaisen potilaan kohtaaminen ensiavussa potilaan näkökulmasta* (Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sairaanhoitaja (AMK), hoitotyön koulutusohjelma) Saatavilla
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123893/opinnaytetyo.pdf?sequence=1>
- Hietala, M. & Lappalainen, A. (2017). *"Tulkin rooli on semmonen kommunikation kanssa pelaava ammattilainen, mahdollistaja"*. *Kartoitus viittomakielen ja puhevammaisten tulkkien ammattikuvien eroista ja yhtäläisyyksistä* (Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, viittomakielen ja tulkkauksen koulutus.) Saatavilla
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126471/Hietala_Miia_Lappalainen_Anni.pdf?sequence=1
- Humak. Kommunikaatiomenetelmien ohjaus ja puhevammaisten tulkkaus. Saatavilla 25.4.2017
<https://www.humak.fi/uutiset/kommunikaatiomenetelmien-ohjaus-ja-puhevammaisten-tulkkaus/>
- Huhtanen, K. (toim.) (2005). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhaten taitteessa*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Huhtanen, K. (toim.) (2011). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Högström, A. (2002). *Yhteiskunnallinen viestintä. Tiedottamisesta tavoitteelliseen viestintään*. Helsinki: Inforviestintä.

- Ilvonen, A. (2007). *Miten tiedotan? Yhdistystoimijan tiedottamisopas*. Vantaa: Opintotoiminnan Keskusliitto.
- JHL. Työelämä. Ammattialat. Sosiaali- ja terveystieteiden ala. Henkilökohtainen avustaja. Avustajan työnkuva ja vastuut. Saatavilla 17.12.2017
<https://www.jhl.fi/tyoelama/ammattialat/sosiaali-ja-terveyspalveluala/henkilokohtaiset-avustajat/avustajan-tyonkuva-ja-vastuut/>
- Kansalaisyhteiskunta. Sosiaalinen media vaikuttamisen välineenä. Saatavilla 3.10.2012
https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/verkkolehti/ajankohtainen_julkaisu/sosiaalinen_media_vaikuttamisen_valineena.1175.news
- Kartio, J. (toim.) (2009). *Selkokieli ja vuorovaikutus*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Kehitysvammaliitto. Puhevammaisuus. Saatavilla 8.2.2018
<http://www.kehitysvammaliitto.fi/puhevammaisuus/>
- Kehitysvammaliitto ry. Tietotekniikka ja kommunikaatiokeskus. Opas kommunikoinnin apuvälinepalveluihin. Saatavilla 11.2.2018
- Kela. Vammaisten tulkkauspalvelu. Näin haet vammaisten tulkkauspalvelua ulkomaanmatkalle. Saatavilla 8.1.2018
<http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-ulkomaanmatka-hae-oikeutta>
- Kela. Vammaisten tulkkauspalvelu. Näin tilaat tulkin. Saatavilla 8.1.2018
<http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tilaa-tulkki>
- L 133/2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133>
- Laminsalo, T. (2017). *Moni olettaa avustajaksi. Asioimistulkin rooli puhevammaisten tulkkauskeskuksessa* (Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, Viestintätieteiden tiedekunta). Saatavilla
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101278/GRADU-1496152433.pdf?sequence=1>
- Liuhala, A., Maunula, J. & Kosola, M. (1983). *Tiedota!* Karkkila: Kustannus-Mäkelä.

- Opetushallitus. Näyttötutkintojen perusteet. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto 2010.
http://www.oph.fi/download/131389_943834_Puhevammaisten_tulki_eat_lr.PDF
- Papunet. Kommunikointilaitteet. Saatavilla 28.3.2018
<http://papunet.net/tikoteekkiverkosto/apuvaelineiden-saatavuus/laitteet/kommunikointilaitteet/>
- Papunet. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät? Saatavilla 17.12.2017
<http://papunet.net/tietoa/miten-kommunikointi-ja-kieli-kehittyvat>
- Papunet. Opas kommunikoinnin apuvälinepalveluihin. Saatavilla 24.2.2018
http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/Opas_kommunikoinnin_apuvälinepalveluihin2.pdf
- Papunet. Tulkkauspalvelun sisältö on yksilöllinen. Saatavilla 4.12.2017
<http://papunet.net/tietoa/tulkkauspalvelun-sisalto-on-yksilollinen>
- Papunet. Vuorovaikutus ja kommunikointi. Saatavilla 17.12.2017.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus-ja-kommunikointi>
- Selkokeskus. Selkokieli. Määritelmä. Saatavilla 28.1.2018
<http://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>
- Studio55.fi. Hyvinvointi. Puhevamma vaikeuttaa yli 65 000 suomalaisen arkea. Saatavilla 9.2.2018
<https://www.studio55.fi/hyvinvointi/article/puhevamma-vaikeuttaa-yli-65000-suomalaisen-arkea/904870>
- Suomen Puhevammaisten Tulkit ry (2017). Eettiset säännöt. Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö. Saatavilla 5.12.2017
<http://www.puhevammaistentulkit.fi/eettiset-saannot2/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2015). Vammaispalvelujen käsikirja. Tulkkauspalvelu. Saatavilla 10.2.2018
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/tulkkauspalvelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2016). Vammaispalvelujen käsikirja. Kommunikointi. Saatavilla 17.12.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2016). Vammaispalvelujen käsikirja. Tulkkaus puhevammaisille. Saatavilla 4.12.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/tulkkauspalvelu/tulkkaus-puhevammaisille>
- Tetzchner, S. & Martinsen, H. (1999) *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Vernerinet.net. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. Saatavilla 15.10.2015
<http://verneri.net/yleis/puhevammaisten-tulkin-erikoisammattitutkinto>
- Yle Uutiset. Tulkki mukana lääkärissä ja pankissa – omainen tulkitsee usein puhevammaista väärin. Saatavilla 12.4.2015 <https://yle.fi/uutiset/3-7875495>
- Web-opas. Mikä on YouTube? Saatavilla 27.9.2011
http://www.webopas.net/mika_youtube.html
- Wikimedia Commons (2005). Bliss cinema. Saatavilla 10.2.2018
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bliss_cinema.png?uselang=fi

LIITTEET

LIITE 1: Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtävänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton vietinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkausta tulkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

(Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. Eettiset säännöt. Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö 2017.)

LIITE 2: Esimerkki Bliss-kielisestä lauseesta

Minä haluan mennä elokuvateatteriin.

(Wikimedia Commons. Bliss cinema. 2005.)

LIITE 3: Videoiden käsikirjoitukset

1. AAC- menetelmät

- AAC lyhenne sanoista Augmentative and Alternative Communication.
- Tarkoittaa puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia.
- Viestintä, jossa käytetään joko tukiviittomia, kuvia tai blisskieltä apuna kommunikoinnissa joko korvaten sen kokonaan, tai sen tukena puheen rinnalla.
- Kuvilla ja bliss-symboleilla tapahtuvassa viestinnässä tarvitaan apuvälineitä.
- Apuvälineitä voivat olla esimerkiksi kommunikointikansio, kommunikointitaulu, puhelaite tai jokin kommunikointiohjelma.
- AAC- menetelmiä käyttävät myös esimerkiksi aikuisiällä vammautuneet henkilöt, esim. onnettomuus.

LÄHTEET:

<http://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>

https://fi.wikipedia.org/wiki/Puhetta_tukeva_ja_korvaava_kommunikaatio

2. Epäselvä puhe

- Lapsella epäselvä puhe liittyy kielelliseen erityisvaikeuteen, jonka takia lapsen on vaikea puhua ja tuottaa kieltä.
- Lapsen puhe voi puuttua tai lapsi voi käyttää omia sanoja.
- Aikuisella epäselvä puhe johtuu puhevammasta ja/tai aivoverenkiertohäiriöistä.

- Aivoverenkiertohäiriötä voi seurata muun muassa afasia eli puheen ymmärtäminen ja tuottaminen muuttuu vaikeaksi. Afasia esiintyy eri asteina, se voi olla lievä, keskivaikea tai vaikea.

LÄHTEET:

https://www.aivoliitto.fi/files/605/kielelliset_erityisvaikeudet.pdf

<http://telmii.fi/aikuisten-puheentuoton-ongelmat-yha-yleisempia/>

[https://www.aivoliitto.fi/aivoverenkiertohairio_\(avh\)/perustietoa_avh_sta/avh_ja_elamanmuutos](https://www.aivoliitto.fi/aivoverenkiertohairio_(avh)/perustietoa_avh_sta/avh_ja_elamanmuutos)

3. Kommunikointikansio

- Kommunikointikansio on yksinkertaisuudessaan kansio, jossa on kuvia, ja niiden avulla kommunikoidaan.
- Kommunikointikansio soveltuu henkilöille --> laajemmat viestintämahdollisuudet kuin esimerkiksi muutaman kuvan avulla on saatavilla.
- Kansiot valmistetaan yksilöllisesti.
- Kansio voidaan tehdä erilaisten kuvapankkien piirroskuvialla, kuvilla, valokuvilla tai bliss-symboleilla.
- Kuva ja sen merkitys pitää ymmärtää. Kuvia käytetään myös puhuvilla henkilöillä, jotta ymmärtäminen olisi helpompaa.
- Kuvakommunikointikansioita on monia erilaisia. Irtokuvakansiossa kuvat saa irti ja ne on helppo ojentaa.
- Kansiossa on sana- ja lausetasoisia ilmaisuja, sekä valmiita ilmaisuja, jotta kommunikointi on helpompaa.
- Kansion käyttäjä osoittaa sitä merkkiä mitä haluaa sanoa, joko katseella, kädellä tai apuvälineellä, tai ojentaa irrotettavan merkin kommunikointikumppanille.

LÄHTEET:

<http://papunet.net/tikoteekkiverkosto/apuvaelineiden-saatavuus/kansiot/kommunikointikansiot/>

4. Kommunikointiohjelma

- Rakennetaan tietokoneessa, tabletissa tai älypuhelimessa toimiva yksilöllinen sovellus
- Liitetään puhesynteesi, puhuu ääneen halutut asiat
- Kuvista, bliss-symboleista, sanoista muodostetaan viestejä, puhesynteesi puhuu ääneen
- Merkit viestiriville, voi lukea
- Yksi kerrallaan, voi muodostaa lauseita
- Muokattavissa käyttäjän mukaan
- Puhesynteesin ääntä voi muuttaa
- Ohjaus painikkeiden, näppäimien, katseen avulla

LÄHTEET:

<http://tikonen.fi/aiheet/apuvalineet/kaytetyimmat-kommunikointiohjelmat-ipadilla/>

<http://papunet.net/tietoa/kommunikointiohjelma>

<http://papunet.net/tikoteekkiverkosto/apuvaelineiden-saatavuus/laitteet/kommunikointiohjelmat/>

5. Muita puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä

- Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä on todella paljon. Tässä videossa me mainitaan vielä muutamia menetelmiä, joita ei ole vielä tullut esille.

- Aakkostaulu. Tätä menetelmää käytetään silloin, kun puhetta on tarve täydentää tai korvata kirjoittamalla eikä viestintä kynällä tai näppäimistöllä ole mahdollista.
- Katsekehikko. Katsekehikkoa käytetään silloin, jos henkilö ei pysty liikkumaan tai käyttämään käsiään kuvan tai sanan osoittamiseen. Katsekehikkoon kiinnitetään tai piirretään samat kuvat tai kirjaimet molemmin puolin, ja ilmaisu tapahtuu katseella.
- Pikapiirtäminen on keino, jolla keskustelukumppani voi selvittää, mitä puhevammaisen henkilö haluaa ilmaista. Ideana tässä menetelmässä on piirtää kaksi tai useampi vaihtoehto ja näiden jälkeen kysymysmerkki, jos kyseessä ei ole kumpikaan näistä vaihtoehdoista.
- Kaikkien näiden menetelmien lisäksi, menetelmiä on vieläkin lisää ja pitää muistaa, että puhevammaisella henkilöllä saattaa olla useampikin AAC-menetelmä käytössään tai sitten joidenkin menetelmien yhdistelmä.

LÄHTEET:

<http://papunet.net/tietoa/aakkostaulun-kaytto>

<http://papunet.net/tietoa/katsekehikon-kaytto>

<http://papunet.net/tietoa/pikapiirros>

6. Puhevammaisten tulkin työnkuva

- Tavoitteena: puhevammaisen henkilö tulee kuulluksi ja ymmärretyksi. Osallistuminen ja kanssakäyminen
- Puhevammaisen henkilön ilmaisut puhekielellä
- Tulkki mukauttaa käyttämällä selkokieltä, tukiviittomia tai kuvia puheen rinnalla
- Pystyy ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja on käytössään toimiva kommunikointikeino

- Työssä käymiseen, opiskeluun perusopintojen jälkeen, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen, virkistykseen
- Asiakkaalle maksuttomia
- Epäselvän puheen selventäminen, kirjoitetun viestin tulkkaminen puheeksi, puheen tulkkaminen kirjoitetuksi viestiksi, bliss-kielisten viestien tulkkaminen, erilaisten graafisten merkkien tulkkaminen, kuten Pikto-tai PCS-kuvat, viittomien käyttö puheen tukena tai ilmeiden, eleiden ja kehonkielen tulkinta
- Vaitiolovelvollinen ja puolueeton
- Säilyy aloitteentekojen ja itsemääräämisoikeus
- Erityisammattitutkinto tai alempi ammattikorkeakoulututkinto

LÄHTEET:

<http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelut>

<http://mokoma.fi/index.php/fi/puhevammaisten-tulkkipalvelu/>

<http://mokoma.fi/index.php/fi/puhevammaisten-tulkkipalvelu/>

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/kommunikointi/tulkkauspalvelu/tulkkkaus-puhevammaisille>

7. Puhevammaisuus

- Suomessa on 65 000 ihmistä, joilla on puhe- ja kommunikaatiovaikeuksia.
- Puhevammainen ihminen on kuuleva, jonka on vaikea pärjätä arjen eri tilanteissa puheen avulla. Hänen on siis vaikea ilmaista itseään puheella ja ymmärtää sitä. Lukemis- ja kirjoittamisvaikeus liitetään yleensä myös puhevammaisuuteen.
- Puhevamma voi olla synnynnäinen tai se voi kehittyä elämän aikana esimerkiksi onnettomuuden seurauksena.

- Synnynnäiset eli kehitykselliset puhe- ja kommunikaatiovaikeudet voivat ilmetä henkilöllä jolla on autismi, CP-vamma, kehitysvamma, kehityksellinen kielihäiriö (dysfasia) tai valikoiva puhuttomuus.
- Myöhemmällä iällä tullut puhevamma voi johtua onnettomuudesta, jossa päähän on osunut kova isku. Nämä puhevammat voivat olla aivoverenkierron häiriöihin liittyvä afasia, keskushermoston sairaudet ja etenevät muistisairaudet.

LÄHTEET:

<http://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>

<http://www.kehitysvammaliitto.fi/puhevammaisuus/>

8. Tukiviittomat

- Tukiviittomat ovat viittomakielen viittomia.
- Käytetään puheen rinnalla ja täydentämässä puhetta.
- Käytetään varhaisessakin vaiheessa, soveltuu hyvin varhaiseksi kommunikointikeinoksi. Usein jos esim. lapsella on puheen viivästymää, viittomat otetaan käyttöön, jotta kommunikointi onnistuu
- Mitä tukiviittomat siis käytännössä ovat?
- Viittomakielen yksittäisiä perusviittomia. Tukiviittomat ei kuitenkaan ole viittomakieltä, koska ne eroaa viittomakielisestä ilmaisusta muun muassa rakenteensa puolesta.
- Koska viittomilla on tarkoitus tukea puhetta, viittominen tapahtuu aina puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä.
- Tukiviittomilla ilmaistaan yleensä viestin ymmärtämisen kannalta keskeiset sanat eli ns. ”avainsanat”.
- Kun lapsen puheen kehitys viivästyy, lapsen päivittäisten kommunikointikumppaneiden tulisi aloittaa tukiviittomien käyttö puheen rinnalla.

- Jos puhe kehittyy, se syrjäyttää viittomat. Joillakin puheen kehityksen häiriö on kuitenkin niin vaikea, että tukiviittomista pysyvä.

LÄHTEET:

<http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa> . 19.8.2017

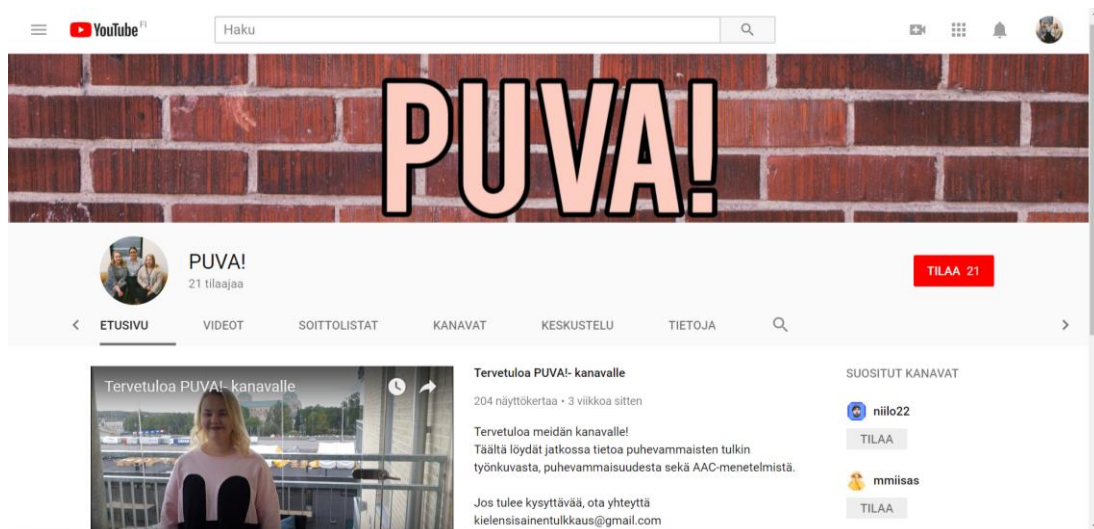
<https://www.voppi.fi/sisalto/viittomat-puheen-tukena/> . 22.8.2017

9. Yleinen esittelyvideo

Moikka! Me ollaan Nella, Jenny ja Iira. Me opiskellaan puhevammaisten tulkeiksi neljättä vuotta Diakonia-ammattikorkeakoulussa Turussa ja me ollaan nyt tekemässä meidän opinnäytetyötä. Meidän opinnäytetyön ideana on tuottaa tänne meidän YouTube-kanavalle videoita, joissa me tiedotetaan ihmisiä puhevammaisista, puhevammaisten tulkeista ja puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä. Joten tervetuloa jne.

LIITE 4: Kanavan ulkoasu

Kuva 1. Kanavan ulkoasu

LIITE 5: Kuvauslupa

KUVAUSLUPA

Tämä lupa koskee opinnäytetyötä varten kuvattavia videoita.

Videot julkaistaan julkisella YouTube-kanavalla.

Videoita on tarkoitus jakaa mahdollisimman laajasti.

Lupa on toistaiseksi voimassa oleva.

Jos verkossa olevasta videomateriaalista on kysyttävää tai se halutaan poistaa, on otettava yhteys YouTube-kanavan perustajiin.

Suostun, että kasvoni näkyvät videolla: ___

Suostun, että nimeni näkyy videolla: ___

Tästä sopimuksesta on tehty samanlaiset kappaleet molemmille osapuolille.

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Paikka ja aika _____